

ผลของกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้นต่อความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ ในวัยรุ่นตอนต้น

พิมพิศา ศักดิ์สองเมือง¹ ชุติวรรณ ปุรินทรภิบาล²
กนกวรรณ หวนศรี³ บุญเสริม หัตประสม⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลอง แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (one group pretest-posttest design) นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นตอนต้น ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมสุขภาพและลดการตั้งครรภ์วัยรุ่น ใน 4 เขตเทศบาล ของจังหวัดสงขลา ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2561 ถึง มีนาคม 2562 จำนวน 352 คน เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย 1) หนังสั้นและคู่มือการจัดกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น เรื่อง ทางเลือก โดยองค์การแพธ 2) แบบสอบถาม ความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ ซึ่งวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง และทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายและสถิติเชิงเปรียบเทียบ (paired t-test) ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น เรื่อง ทางเลือก กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีคะแนนเฉลี่ยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองในการป้องกันการตั้งครรภ์สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ส่วนคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ($p > .05$) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นโดยใช้กิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น มีผลต่อความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นตอนต้น แต่อาจต้องเพิ่มกิจกรรมเพื่อติดตามความเปลี่ยนแปลงภายหลังเข้าร่วมกิจกรรม

คำสำคัญ : กิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น, ความตั้งใจในการป้องกัน, การตั้งครรภ์, วัยรุ่นตอนต้น

วันที่รับ: 4 มกราคม 2564; วันที่แก้ไข: 2 มีนาคม 2564; วันที่อับรับ: 14 เมษายน 2564

¹ สด. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา
ผู้ติดต่อหลัก อีเมล: pimpisa.s@psu.ac.th

² พร.ด. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา

³ พย.ม. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา

⁴ ว่าที่ร้อยเอก โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) สงขลา

Effect of interactive activities using short story film as the medium on intention to prevent unplanned pregnancy among early adolescents

Pimpisa Saksornmuang,¹ Shutiwan Purinthrapibal²
Kanokwan Hounsri,³ Boonserm Hatprasom⁴

Abstract

This one group quasi-experimental research with a pretest-posttest design aimed to compare attitude, subjective norm, self-efficacy to self-control, and intention to prevent unplanned pregnancy among early adolescents, between periods of before and after attending the short story film activity. The purposive random sampling was used to include 352 students in the program. They were studying at secondary school which participated in the project of reducing teenage pregnancy in four municipalities of Songkhla province between May 2018 to March 2019. The research tools included 1) the short story film as a medium and the activities manual for interactive activities regarding a short story film named "Choices" developed by PATH organization, 2) The intention to prevent unplanned pregnancy questionnaire measuring subjective norm, self-efficacy to self-control, and attitude toward pregnancy prevention. Data analysis utilized descriptive and comparative statistics (paired t-test). The study revealed that after attending the activities, the mean scores of intentions to prevent unplanned pregnancy were significantly higher than before attending the activities. Similarly, the mean scores of subjective norms and self-efficacy to self-control among early adolescents were significantly higher than before attended the activity ($p < .01$). However, a non-significant difference was found in the mean scores of attitudes toward pregnancy prevention ($p > .05$). This study proved that the activities to promote unplanned pregnancy prevention through activities related to short story film could enhance the teenager's intention to prevent unplanned pregnancy. However, follow-up activities might necessary for better outcomes.

Keywords: Short story film, Interactive activity, Intention to prevent, Unplanned pregnancy, Early adolescent

Received: January 4, 2021; Revised: March 2, 2021; Accepted: April 14, 2021

¹ Dr.PH., Faculty of Nursing, Prince of Songkla University Songkhla
Corresponding author, E-mail: pimpisa.s@psu.ac.th

² Ph.D., Faculty of Nursing, Prince of Songkla University Songkhla

³ M.N.S., Faculty of Nursing, Prince of Songkla University Songkhla

⁴ Acting Capt, Tessaban 5 (Wathuapomnork) school, Songkhla

บทนำ

ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่อตัววัยรุ่นเอง ทารกในครรภ์ ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจและการสาธารณสุขของประเทศ จากรายงานขององค์การอนามัยโลก พบว่าในทุก ๆ ปี วัยรุ่นหญิงอายุ 15 ถึง 19 ปีมีการตั้งครรภ์ประมาณ 16 ล้านคน ในจำนวนนี้ 2.5 ล้านคนเป็นการตั้งครรภ์ของเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และมีอุบัติการณ์ของการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัยในเด็กอายุ 15 ถึง 19 ปีเกือบ 4 ล้านครั้งต่อปี (WHO, 2018) สำหรับประเทศไทย การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ โดยในปี 2560 มีการคลอดบุตรของหญิงอายุ 10-14 ปี 1.3 รายต่อประชากรหญิงอายุ 10-14 ปี 1,000 คน และ 39.6 รายต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี 1,000 คน ซึ่งจังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีอัตราการคลอดบุตรของวัยรุ่นที่สูงใกล้เคียงกับระดับประเทศ โดยพบหญิงอายุ 10-14 ปี คลอดบุตร 1.2 รายต่อประชากรหญิงอายุ 10-14 ปี 1,000 คน และคลอดบุตร 34.1 รายต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี 1,000 คน (สำนักอนามัยเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2561) จากข้อมูลการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์ในแม่วัยรุ่น อายุต่ำกว่า 20 ปี โดยสำนักอนามัยเจริญพันธ์ กรมอนามัย ในระหว่างปี 2559-2561 พบว่าร้อยละ 38 เป็นนักเรียน นักศึกษา ผลกระทบที่ตามมาคือ เมื่อตั้งครรภ์วัยรุ่นกลุ่มนี้เกินกว่าครึ่งหนึ่งจะตัดสินใจหยุดเรียน ลาออก หรือพักการศึกษา และส่วนใหญ่ไม่มีความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากไม่มีอาชีพและรายได้ที่เพียงพอ (สำนักอนามัยเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2562) นอกจากนี้แม่วัยรุ่นและครอบครัวมักจะถูกตีตราจากสังคม ทำให้เกิดความอับอาย เกิดความวิตกกังวลและความเครียด นำไปสู่การตัดสินใจในการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ตามมา (UNICEF Thailand, 2015)

การป้องกันการตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อมจึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในช่วงของการศึกษาเล่าเรียน โดยช่วงวัยรุ่นตอนต้น เป็นช่วงวัยที่เหมาะสมสำหรับการป้องกัน เนื่องจากวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างมาก เริ่มสนใจเพศตรงข้าม มีความอยากรู้อยากลอง ซึ่งอาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและนำไปสู่การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมตามมาได้ นอกจากนี้การขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเพศ อนามัยเจริญพันธ์และการป้องกันการตั้งครรภ์ สภาพสังคมและวัฒนธรรมของไทยที่ไม่ค่อยเปิดเผยหรือพูดคุยในเรื่องเพศสัมพันธ์ ทัศนคติด้านลบของสังคมที่มีต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่น ไม่กล้าปรึกษาเมื่อต้องการความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ (UNICEF Thailand, 2015)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การให้ความรู้ ความเข้าใจ การเสริมสร้างทัศนคติที่ดีแก่วัยรุ่นในเรื่องเพศ อนามัยเจริญพันธ์และการป้องกันการตั้งครรภ์ ส่งผลให้วัยรุ่นมีเจตคติที่ดีต่อการมีเพศสัมพันธ์ มีความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม (พอเพ็ญ ไกรนรา, เมธิณี เกตวาธิมาตร และมันชนา มณีโชติ, 2556; ภาสิต ศิริเทศ, กนิษฐา จำรูญสวัสดิ์, ศุภชัย ปิติกุลตั้ง และกวรรณ ยอดไม้, 2560) การให้ความรู้และพัฒนาทักษะทั้งในด้านการคิด การวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยง การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การจัดการกับอารมณ์และความต้องการของตนเอง ทำให้วัยรุ่นรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันการตั้งครรภ์ (ภาสิต ศิริเทศและคณะ, 2560) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของวัยรุ่น เช่น ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ซึ่งมีความสำคัญในการจูงใจ ส่งผลต่อความตั้งใจในการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้น และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการควบคุมพฤติกรรมก็มีผลต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรด้วย (Tseng et al, 2020)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นตอนต้นจะเป็นปัญหาสำคัญ การเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในชั้นเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา ยังเป็นการเรียนการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2559) ดังนั้นหลากหลายหน่วยงานจึงได้พัฒนาโครงการและสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น หนึ่งในนั้นคือ โครงการรณรงค์สร้างความตระหนักต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น ที่ได้พัฒนากิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น เรื่อง ทางเลือกดำเนินกิจกรรมโดยความร่วมมือระหว่างองค์การแพथูเฮลท์ บริษัทเซฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิตจำกัด เทศบาล และโรงเรียนในเขตเทศบาล ในพื้นที่จังหวัดสงขลา เพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางเพศในเยาวชนควบคู่ไปกับการดำเนินการในสถานศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทัศนคติที่ดีในเรื่องเพศ ซึ่งได้จัดกิจกรรมดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี 2557 จนถึงปัจจุบัน (PATH organization, 2011) อย่างไรก็ตามการดำเนินงานดังกล่าวยังไม่มีการศึกษาผลลัพธ์การดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม จึงนำมาสู่การศึกษาเพื่อประเมินผลของกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น ที่มีต่อความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยผลการวิจัยจะได้นำไปปรับปรุงกิจกรรม และเป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาและหน่วยงานทางด้านสาธารณสุขที่จะนำกิจกรรมดังกล่าวไปปรับใช้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นตอนต้น ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น

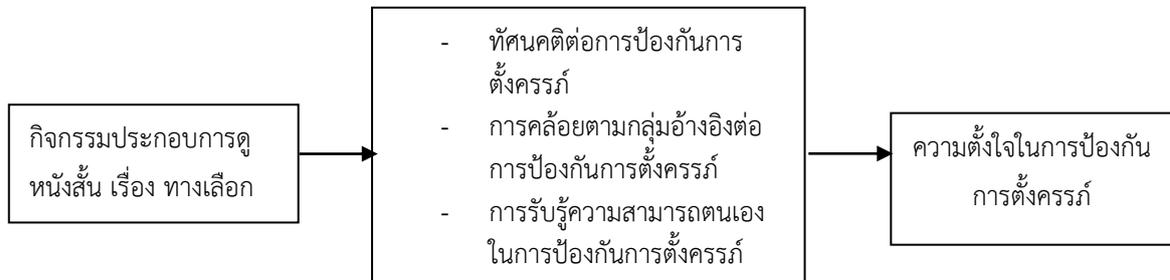
กรอบแนวคิดวิจัย

การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) (Ajzen, 1991) ซึ่งเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลมาจากความตั้งใจ โดยมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด 3 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factor) คือ ทัศนคติต่อการกระทำพฤติกรรม (Attitude towards the behavior) หากเขามีความเชื่อว่าการกระทำพฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ผลทางบวก เขาก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น หากเชื่อว่าการกระทำพฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ผลทางลบ ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมนั้น 2) ปัจจัยทางสังคม (social factor) คือ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm) เป็นการพิจารณาบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญในการจูงใจให้กระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้น หากเขาเชื่อว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น คิดว่าเขาควรทำพฤติกรรมนั้น เขาก็มีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมนั้น ในทางตรงข้าม หากเขาเชื่อว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเฉพาะคิดว่าเขาไม่ควรทำพฤติกรรมนั้น เขาก็จะมีแนวโน้มไม่กระทำพฤติกรรมนั้น 3) ปัจจัยควบคุม (control factor) คือ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavioral Control) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมว่าเป็นการง่ายหรือยากที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ซึ่งเป็นการสะท้อนจากประสบการณ์และคาดคะเนปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรค

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น จะเป็นผลมาจากทัศนคติต่อการกระทำพฤติกรรมเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้แก่พ่อแม่/ผู้ปกครองเพื่อนและครู และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการควบคุมพฤติกรรมเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

กิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น เรื่อง ทางเลือก เป็นกิจกรรมกลุ่มในรูปแบบการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันประสบการณ์ และการสะท้อนความคิดเห็นความรู้สึกร่วมกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อส่งเสริมทัศนคติทั้งทางบวกต่อการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และทัศนคติทางลบต่อการมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

ของตัวละคร ใช้ตัวละครวัยเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงบุคคลสำคัญ คือ พ่อแม่/ผู้ปกครอง ครู เพื่อน ซึ่งเป็นเสมือนกลุ่มอ้างอิงในชีวิตจริงของกลุ่มตัวอย่าง และมีกิจกรรมสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพศสัมพันธ์ ใช้กระบวนการกลุ่มในการส่งเสริมให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการควบคุมพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มุ่งหวังผลลัพธ์ให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความตั้งใจที่จะป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมต่อไป กรอบแนวคิดการวิจัยแสดงได้ดังแผนภูมิ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (one group pretest-posttest design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มวัยรุ่นตอนต้น อายุ 10-14 ปี ในจังหวัดสงขลา จำนวน 98,225 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา, 2561)

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 352 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ (1) นักเรียน อายุ 10 – 14 ปี (2) กำลังศึกษาในโรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมสุขภาพและลดการตั้งครรภ์วัยรุ่นใน 4 เขตเทศบาลของจังหวัดสงขลา (3) ยังไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและ(4)ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมและตอบแบบสอบถาม ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมการให้ความยินยอมของผู้ปกครอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวทางการจัดกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น เรื่อง ทางเลือก โดยองค์การแพธ (PATH organization, 2011) เป็นกิจกรรมที่ใช้หนังสั้นเกี่ยวกับสถานการณ์ในชีวิตวัยรุ่นที่ต้องตัดสินใจ ในการมีเพศสัมพันธ์ ฉายสลับกับการโต้ตอบ อภิปราย ถกเถียงของผู้ชม ซึ่งประกอบด้วย

1.1 หนังสั้น เรื่อง ทางเลือก ที่ใช้นักแสดงหลักเป็นวัยรุ่น และนักแสดงประกอบที่เป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู คล้ายคลึงกับชีวิตจริง หนังสั้นแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนละประมาณ 15 นาที ได้แก่ ตอนที่ 1 ทางเลือกไหน (เราจะตัดสินใจอย่างไรเป็นทางเลือกเรื่องความสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์ การป้องกันเมื่อมีเพศสัมพันธ์) ตอนที่ 2 รู้ทันก่อนเลือก (ให้ความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย) และตอนที่ 3 เลือกแล้วรับผิดชอบ (ให้ความรู้เรื่องทางเลือกที่ปลอดภัย หากอยู่ในสถานการณ์ที่องไม่พร้อม)

1.2 คู่มือการจัดกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น เรื่อง ทางเลือก โดยคู่มือจะให้แนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 60 คน ใช้วิทยากรหลัก 1 คน และวิทยากรกลุ่มย่อย 6-7 คน เริ่มด้วยกิจกรรมการแนะนำตัว ละลายพฤติกรรม แบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละไม่เกิน 10 คน ก่อนเริ่มดูหนังสั้นให้อาสาสมัครใส่ชุดที่สมมติว่าเป็นหญิงตั้งครรภ์ไว้ตลอด 3 ชั่วโมงของการร่วมกิจกรรม และเริ่มกิจกรรมให้ดู

หนังสือไปที่ละตอนสลับกับการชวนคุย ถกเถียง แลกเปลี่ยน แบ่งปันประสบการณ์ ความคิดเห็น และความรู้สึก โดยการให้โจทย์แบบคำถามปลายเปิด ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ทางเลือกในการตัดสินใจ สุ่มเลือกนักเรียนในการตอบคำถาม สะท้อนคิด อภิปราย เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ซึ่งคู่มือให้แนวทางประเด็นแลกเปลี่ยนในแต่ละตอนดังนี้

คำถามปลายเปิด ตอนที่ 1 ทางเลือกทางไหน: 1) เราจะตัดสินใจอย่างไร เพราะอะไร 2) การตัดสินใจแต่ละแบบ จะต้องคิดถึงอะไรบ้าง ผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร และต้องเตรียมการอย่างไร

คำถามปลายเปิด ตอนที่ 2 รู้ทันก่อนเลือก : 1) ดูหนังตอนที่ 2 แล้วรู้สึกอย่างไร 2) ชอบฉากไหนในตอนนี้ เพราะอะไร 3) อยากให้ตอนจบเป็นอย่างไร (ในตอนที่ 2 จะให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำแบบทดสอบเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์และการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย พร้อมชวนคุยและเฉลย)

คำถามปลายเปิด ตอนที่ 3 เลือกแล้วรับผิดชอบ : 1) เราอยากให้ “ออยกับธัญ” ตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด 2) ถ้า “ออยกับธัญ” เป็นเพื่อนเรา แล้ว “ออยและธัญ” เลือก “ทำแท้งหรือท้องต่อ” เรารู้สึก/คิดยังไง อยากบอกอะไรกับเพื่อน 3) ถ้าเราตกอยู่ในสถานการณ์ “ท้องไม่พร้อม” เราจะเลือก “ท้องต่อ” หรือ “ทำแท้ง” เพราะอะไร และจะเตรียมตัวอย่างไร กับทางที่เลือก

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมแต่ละตอนวิทยากรสรุปประเด็นที่ได้จากการแลกเปลี่ยนตามสาระหลักของแต่ละตอน และเมื่อดำเนินกิจกรรมครบทั้ง 3 ตอน วิทยากรนำสรุปกิจกรรม ให้นักเรียนสะท้อนความรู้สึก สิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม และให้ข้อคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์และการท้องที่ไม่พร้อม

2. แบบสอบถามความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ใช้แบบ Likert scale 5 ระดับ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 10 ข้อ 2) ทักษะคิดต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประกอบด้วย ความเชื่อในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น 10 ข้อ และการประเมินคุณค่าของผลที่เกิดขึ้นจากความเชื่อในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น 10 ข้อ 3) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลในการป้องกันการตั้งครรภ์ 5 ข้อ และแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการป้องกันการตั้งครรภ์ 5 ข้อ 4) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองในการป้องกันการตั้งครรภ์ ประกอบด้วย ความเชื่อในปัจจัยที่สนับสนุนหรือขัดขวางการป้องกันการตั้งครรภ์ 10 ข้อ และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมปัจจัยที่สนับสนุนหรือขัดขวางการป้องกันการตั้งครรภ์ 10 ข้อ และ 5) ความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น 10 ข้อ แปลผลทักษะคิดต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง นำคะแนนเฉลี่ยของผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนในแต่ละส่วนของแบบสอบถาม มาแบ่งเป็น 3 ระดับ และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนำคะแนนรวมมาแบ่ง เป็น 3 ระดับ โดยมีการแบ่งคะแนน ดังนี้

ทักษะคิดต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ต่ำ = 10.00-90.00 คะแนน ปานกลาง = 90.01-170.00 คะแนน และสูง = 170.01-250.00 คะแนน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ต่ำ = 5.00-45.00 คะแนน ปานกลาง = 45.01-85.00 คะแนน และสูง = 85.01-125.00 คะแนน การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง ต่ำ = 10.00-90.00 คะแนน ปานกลาง = 90.01-170.00 คะแนน และสูง = 170.01-250.00 คะแนน สำหรับความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ต่ำ = 10.00-23.33 คะแนน ปานกลาง = 23.34-36.66 คะแนน และสูง = 36.67-50.00 คะแนน

คุณภาพของเครื่องมือ

1. แนวทางการจัดกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น เรื่อง ทางเลือก จัดทำขึ้นโดยองค์การแพช ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานส่งเสริมเพศศึกษาในสถานศึกษา โดยหนังสั้นและคู่มือการจัดกิจกรรมผ่านการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมให้กับสถานศึกษาหลายแห่ง วิทยากรหลักและวิทยากรกลุ่มย่อยทุกคนได้ผ่านหลักสูตรการเตรียมวิทยากรจากองค์การแพช และในระหว่างการจัดกิจกรรมมีพี่เลี้ยงจากองค์การแพชให้คำปรึกษา แนะนำ และร่วมถอดบทเรียนหลังการจัดกิจกรรมทุกครั้ง

2. แบบสอบถามความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

แบบสอบถามความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุม และความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยทางพฤติกรรมสุขภาพ 2 ท่าน และด้านการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น 1 ท่าน ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) เท่ากับ 1 จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องทางภาษา ตลอดจนเนื้อหาให้มีความเหมาะสมตามข้อเสนอแนะ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลา ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 37 ราย โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของเครื่องมือทั้งชุดเท่ากับ 0.94

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สาขา สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสโครงการ 2017 NL-Qn 015 รหัสหนังสือรับรอง PSU IRB 2017- NL 015 ลงวันที่ 9 มกราคม 2561 ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลโดยแจ้งให้ทราบวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นวัยรุ่น ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตผู้ปกครองให้อนุญาตให้ข้อมูล เมื่อผู้ปกครองและวัยรุ่นยินยอม ผู้วิจัยจึงติดต่อเพื่อเก็บข้อมูล โดยมีเอกสารพิทักษ์สิทธิพร้อมทั้งชี้แจงการเก็บรักษาข้อมูล การปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสามารถออกจากการศึกษาได้ทุกเวลา โดยไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลทั้งหมดจะนำเสนอในภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

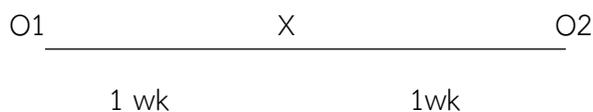
1. ภายหลังโครงการวิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตัวจากผู้บังคับบัญชา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล หลังจากนั้นชี้แจงแนวทางในการทำวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน โดยการตอบแบบสอบถาม ก่อนและหลังร่วมกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้นภายใต้โครงการส่งเสริมสุขภาพและลดการตั้งครรภ์วัยรุ่นใน 4 เขตเทศบาล จังหวัดสงขลา ซึ่งดำเนินการตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2561 ถึง มีนาคม 2562 โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรม คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวนทั้งสิ้น 424 คน จาก 9 ห้องเรียน มีนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามสมบูรณ์ทั้งก่อนและหลังร่วมกิจกรรมจำนวน 352 คน คิดเป็นร้อยละ 83

2. ก่อนเริ่มกิจกรรมอย่างน้อย 1 สัปดาห์ นักเรียนจะได้รับแบบสอบถามก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

3. การจัดกิจกรรมจัดแยกตามห้องเรียน ห้องเรียนละ 1 ครั้ง ใช้เวลาจัดกิจกรรม 3 ชั่วโมง โดยแต่ละห้องเรียนมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามจำนวนนักเรียนในห้องนั้นๆ ตั้งแต่ 37-51 คน และแบ่งเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละไม่เกิน 10 คน

4. นักเรียนทำแบบสอบถามหลังการเข้าร่วมกิจกรรมและส่งคืนภายใน 1 สัปดาห์

แผนภูมิแสดงขั้นตอนการวิจัย

O1 = ตอบแบบสอบถามก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

X = ร่วมกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น

O2 = ตอบแบบสอบถามหลังเข้าร่วมกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ทักษะคิด การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติทีคู่ (paired t-test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลวิจัย

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 352 คน เข้าร่วมกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้นและตอบแบบสอบถามทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย ร้อยละ 54.3 เพศหญิง ร้อยละ 45.7 อายุเฉลี่ย 12.5 ปี (SD = 0.53) ร้อยละ 65.9 อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา รองลงมา อาศัยกับมารดา ร้อยละ 17.6 อาศัยอยู่กับบิดา ญาติ และอื่น ๆ ร้อยละ 7.7 6.0 และ 2.8 ตามลำดับ

2. ทักษะคิดต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองและความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 45.7 มีทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในระดับสูง รองลงมาคือ ระดับปานกลาง และต่ำ (ร้อยละ 42.9 และ 11.4 ตามลำดับ) ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 52.6 มีทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ระดับสูง และต่ำ (ร้อยละ 38.4 และ 9.1 ตามลำดับ) ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 48.9 มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ระดับสูง และต่ำ (ร้อยละ 30.1 และ 21.0 ตามลำดับ) ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 61.4 มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในระดับสูง รองลงมาคือ ระดับปานกลาง และต่ำ (ร้อยละ 24.4 และ 14.2 ตามลำดับ) ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 52.6 รับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองในระดับปานกลาง รองลงมาคือระดับสูง และต่ำ (ร้อยละ 41.2 และ 6.3 ตามลำดับ) ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 65.3 รับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองในระดับสูง รองลงมาคือ ระดับปานกลาง และต่ำ (ร้อยละ 30.4 และ 4.3 ตามลำดับ)

สำหรับความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ในระดับสูง ร้อยละ 80.1 รองลงมาคือ ระดับปานกลาง และต่ำ (ร้อยละ 17.9 และ 2.0 ตามลำดับ) ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 84.1 มีความตั้งใจในการป้องกัน

การตั้งครรภ์ในระดับสูง รองลงมาคือ ระดับปานกลาง และต่ำ (ร้อยละ 13.9 และ 2.0 ตามลำดับ) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ทักษะคิดต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองและความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (N=352)

ข้อมูล	ก่อนร่วมกิจกรรม	หลังร่วมกิจกรรม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ทักษะคิดต่อการป้องกันการตั้งครรภ์		
ต่ำ	40 (11.4)	32 (9.1)
ปานกลาง	151 (42.9)	185 (52.6)
สูง	161 (45.7)	135 (38.4)
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการป้องกันการตั้งครรภ์		
ต่ำ	74 (21.0)	50 (14.2)
ปานกลาง	172 (48.9)	86 (24.4)
สูง	106 (30.1)	216 (61.4)
การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองในการป้องกันการตั้งครรภ์		
ต่ำ	22 (6.3)	15 (4.3)
ปานกลาง	185 (52.6)	107 (30.4)
สูง	145 (41.2)	230 (65.3)
ความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์		
ต่ำ	7 (2.0)	7 (2.0)
ปานกลาง	63 (17.9)	49 (13.9)
สูง	282 (80.1)	296 (84.1)

3. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทักษะคิดต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองและความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนและหลังการร่วมกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าเฉลี่ยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองและความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ส่วนทักษะคิดต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พบค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้น (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทักษะคิดต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองและความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนและหลังการร่วมกิจกรรม (N=352)

ตัวแปร		mean	SD.	t	p-value
1. ทักษะคิดต่อการป้องกันการตั้งครรภ์	ก่อนทดลอง	158.29	44.41	.674	.445
	หลังทดลอง	156.23	36.82		
2. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	ก่อนทดลอง	70.04	28.01	-10.693	.000*
	หลังทดลอง	90.33	30.76		
3. การรับรู้ความสามารถใน	ก่อนทดลอง	159.69	38.89	-8.224	.000*

ตัวแปร		mean	SD.	t	p-value
การควบคุมตนเอง	หลังทดลอง	182.32	45.36		
4. ความตั้งใจในการป้องกัน	ก่อนทดลอง	41.45	6.76		
การตั้งครรภ์	หลังทดลอง	42.87	6.75	-3.260	.001*

*p < .01

อภิปรายผล

จากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ เป็นผลมาจากทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง (Ajzen, 1991) ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีค่าเฉลี่ยของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม แต่ทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์หลังการเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อาจกล่าวได้ว่าความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ อาจมาจากการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง หรือมาจากปัจจัยอื่นๆ เช่น การศึกษาของศิริวรรณ ทุมเชื้อ (2558) พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ของครอบครัว การอยู่ร่วมกันของบิดามารดาและปัญหาที่ทำให้วัยรุ่นไม่สบายใจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา, อาภาพร เผ่าวัฒนา, สุภาพร วรรณสันทัด และกฤษฎณาพร ทิพย์กาญจนเรขา (2562) ที่พบว่าการมีพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น ซึ่งเป็นผลมาจากความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมเสี่ยง มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น การไม่ได้พักอาศัยกับพ่อหรือแม่ บิดามารดาหย่าร้าง การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยง โดยทัศนคติเป็นเพียงตัวแปรเดียวที่ไม่มีความสัมพันธ์เช่นกัน

ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่แตกต่าง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมประกอบ การดูหนังสั้น เมื่อพิจารณาข้อมูลก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการป้องกันการตั้ง ครรภ์อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 42.9) ถึงมาก (ร้อยละ 45.7) และหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 52.6) ถึง มาก (ร้อยละ 38.4) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกัน และกลุ่มที่มีทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในระดับต่ำ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีจำนวนลดลง โดยทัศนคติเป็นเพียงตัวแปรเดียวที่ไม่มีความแตกต่างถึงแม้จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลดา กิ่งมาลา, ทศนีย์ รวีวรกุล และอาภาพร เผ่าวัฒนา (2558) ที่ไม่พบความแตกต่างของทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นหลังได้รับโปรแกรม อาจเนื่องจากลักษณะของกิจกรรมในการดูหนังสั้น ซึ่งเป็นกิจกรรมในระยะสั้นเพียง 3 ชั่วโมง กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมกลุ่มทำให้กลุ่มตัวอย่างบางคนไม่ได้มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์และสะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดูหนังสั้น หากผู้นำกิจกรรมไม่ได้มีการกระตุ้นอย่างทั่วถึง รวมทั้งไม่ได้มีกิจกรรมการติดตามหลังจากการดูหนังสั้น จึงอาจยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ ซึ่งการศึกษาของพัชนียา เชียงตา และคณะ (2561) พบว่าทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มขึ้นเมื่อใช้โปรแกรมที่ประกอบด้วยการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง การสะท้อนคิด การคิดวิเคราะห์ และโปรแกรมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในระยะ เวลา 2 วันและมีการติดตามผลใน 1 และ 2 เดือน เช่นเดียวกับการศึกษาของพอเพ็ญ ไกรนรา และคณะ (2556) ที่มีการจัดโปรแกรมในระยะเวลา 2 วันและให้การอบรมโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีการคิด วิเคราะห์และตัดสินใจด้วยตนเอง จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรม นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทัศนคติยังต้อง

เกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกัน ได้แก่ พื้นฐานหรือเบื้องหลังของแต่ละบุคคล ทั้งสถานที่เกิด สถานที่เจริญเติบโต สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ประสบการณ์ที่ได้รับโดยตรง หรือได้เห็นมา สิ่งแวดล้อมทางสังคม ทั้งกฎระเบียบ บรรทัดฐานของสังคม รวมถึงการเรียนรู้ เช่น จากการศึกษาสื่อต่าง ๆ ทั้งทางโทรทัศน์ ทางสังคมออนไลน์ (Cherry, 2020) อาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อ เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ โดยต้องมีปัจจัยอื่นๆ ร่วมด้วยจึงจะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน

ค่าเฉลี่ยคะแนนการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงสูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น อาจกล่าวได้ว่าลักษณะของกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น ที่มีตัวละครแสดงเหตุการณ์สมมุติให้นักเรียน ได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นักเรียนสามารถสะท้อนกลับไปในสถานการณ์ชีวิตจริงหากพวกเขาต้องเผชิญในสถานการณ์นั้น จะทำให้ใครที่พวกเขาเกี่ยวข้องได้รับผลกระทบ ซึ่งในหนังสั้นได้มีตัวละครที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่น ได้แก่ พ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง เพื่อน และครู สอดคล้องกับการสรุปของสถาบันทางการแพทย์และสภาการวิจัยแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (Institute of Medicine and National Research Council of the National Academies, 2011) ที่พบว่าครอบครัว เพื่อน โรงเรียน รวมถึงชุมชน สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ มีผลต่อการมีพฤติกรรมของวัยรุ่น

ค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองในการป้องกันการตั้งครรภ์ของกลุ่มตัวอย่างสูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น อาจกล่าวได้ว่าเนื้อหาในหนังสั้นและกิจกรรมที่จัดมีการสอดแทรกทักษะ ความรู้ที่จำเป็นในการป้องกันการตั้งครรภ์ สอดคล้องกับบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของวัยรุ่น ทำให้นักเรียนมีความรู้ ความมั่นใจ ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น ซึ่งการศึกษาของ Pfeiffer (2013) ที่มีการให้สื่อหนังสั้นโดยมีตัวแทนของวัยรุ่นนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสุขภาพทางเพศ รวมถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ต่อการใช้น้ำหนักในการพัฒนาความรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ลักษณะกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น ซึ่งแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มให้นักเรียนมีการถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และความรู้สึกกันในกลุ่ม เป็นกระบวนการที่จะช่วยส่งเสริมการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองในการป้องกันการตั้งครรภ์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cankurtaran & Tekindal (2015) ที่ใช้กระบวนการทำงานกลุ่มในการพัฒนานักเรียนให้รับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์เพิ่มขึ้นตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Ajzen, 1991) ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการใช้กิจกรรมประกอบการดูหนังสั้น จากการศึกษาของพอเพ็ญ ไกรนราและคณะ (2556) ได้มีการจัดโปรแกรมป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีการนำกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้นมาเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรม ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ และมีความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น ซึ่งการนำหนังสั้นมาเป็นสื่อในกิจกรรมการป้องกันภาวะเสี่ยงของวัยรุ่น เป็นสื่อที่เหมาะสมกับช่วงวัย ส่งผลให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมป้องกันการป้องกันภาวะเสี่ยงดีขึ้น เช่น การศึกษาของกัญจกร พันสาย ยุวดี รอดจากภัย และไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์ (2560) มีการใช้สื่อหนังสั้นเพื่อป้องกันพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น

ข้อจำกัดของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้เป็นผู้กำกับ ควบคุมการจัดกิจกรรมเอง เนื่องจากวิทยากรหลักและวิทยากรกลุ่มย่อย เป็นวิทยากรที่เตรียมโดยองค์การแพธ และการดำเนินกิจกรรมจัดขึ้นที่ละห้อง อาจทำให้ความเที่ยงของการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้งมีความแตกต่างกันได้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรกำหนดกิจกรรมที่มีการกระตุ้นการมีส่วนร่วมรายบุคคล เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์และสะท้อนคิดอย่างทั่วถึง เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมบางคนอาจไม่ได้ร่วมวิเคราะห์และสะท้อนคิดจากการดูหนังสั้นเท่าที่ควร และเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ อาจเพิ่มเติมกิจกรรมเพื่อการกระตุ้นเป็นระยะ รวมทั้งควรเพิ่มการจัดกิจกรรมอื่นๆ เช่น การจัดกลุ่มให้คำปรึกษา การจัดนิทรรศการ การจัดอบรมโดยหน่วยงานภายนอก ในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองและความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การทำวิจัยครั้งต่อไปควรจัดให้มีกลุ่มเปรียบเทียบ เพื่อยืนยันผลของการจัดกิจกรรมประกอบการดูหนังสั้นต่อความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากบริษัทเซฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิตจำกัด จังหวัดสงขลา และมูลนิธิแพธทูเฮลท์

เอกสารอ้างอิง

- กัญจกร พันสาย, ยุวดี รอดจากภัย และไพบูลย์ พงษ์แสงพันธ์. (2560). ผลของหนังสั้นเพื่อป้องกันพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น*, 24(2), 90-99.
- ชลดา กิ่งมาลา, ทศนีย์ รวีวรกุล, และอาภาพร เผ่าวัฒนา. (2558). ผลของโปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นหญิง. *วารสารวิทยาลัยบรมราชชนนี กรุงเทพฯ*, 31(3), 25-34.
- พอเพ็ญ ไกรนรา, เมธิณี เกตวาทิมาตร และมณฑนา มณีโชติ. (2556). ผลของโปรแกรมป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมโดยแกนนำนักศึกษาพยาบาล ต่อความรู้ ทัศนคติและความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นตอนต้น. *วารสารวิทยาลัยบรมราชชนนี นครราชสีมา*, 19(2), 20-30.
- พัชนียา เชียงตา, ศิริวรรณ ทুমเชื้อ, มณฑนา มณีโชติ, สุภัสสร เลาะหะนะ, พรพรรณ พุ่มประยูร และศิริธร ยิ่งแรงเรือง. (2561). ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาวะทางเพศเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเขตเทศบาลเมืองสระบุรี. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ*, 34(2), 101-111.
- พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา, อาภาพร เผ่าวัฒนา, สุภาพร วรณสันทัด และกฤษณาพร ทิพย์กาญจนเรชา. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาหญิง. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ*, 35(1), 224-238.
- ภาสิต ศิริเทศ, กนิษฐา จำรูญสวัสดิ์, ศุภชัย ปิติกุลตั้ง และกรวรรณ ยอดไม้. (2560). ผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์*, 47(3), 241-254.

- ศิริวรรณ ทุ่มเชื้อ. (2558). พฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในจังหวัดสระบุรี. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 25(1), 97-109.
- สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา. (2561). *รายงานสถิติจังหวัดสงขลา*. สงขลา: สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา.
- สำนักอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2561). *รายงานประจำปี 2561 สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์*. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2562, จาก http://rh.anamai.moph.go.th/ewt_dl_link.php?nid=263.
- สำนักอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2562). *สถานการณ์การตั้งครรภ์แม่วัยรุ่น*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2563, จาก http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/index/situation/FactSheet@62.pdf
- องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2559). *รายงานผลการวิจัยเพื่อทบทวนการสอนเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาไทย*. สืบค้นเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.unicef.org/thailand/media/1106/file/รายงานผลการวิจัยเพื่อทบทวนการสอนเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาไทย.pdf>
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211. doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T
- Cankurtaran, O., & Tekindal, M. (2015). The effect of group work on the self-efficacy of social work students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 174, 1124 – 1128.
- Cherry, K. (2020). *Attitudes and Behavior in Psychology*. Retrieved January 4, 2021, from <https://www.verywellmind.com/attitudes-how-they-form-change-shape-behavior-2795897>
- Institute of Medicine and National Research Council of the National Academies. (2011). *The Science of Adolescent Risk-Taking: Workshop Report*. Retrieved January 4, 2021, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK53409/>
- Tseng, Y. H., Cheng, C. P., Kuo, S. H., Hou, W. L., Chan, T. F., & Chou, F. H. (2020). Safe sexual behaviors intention among female youth: The construction on extended theory of planned behavior. *Journal of Advanced Nursing*, 76(3), 814– 823.
- PATH organization. (2011). *Up to me project: Guide for organizing campaign activities for short films "Choices"*. Bangkok: PATH organization.
- Pfeiffer, C. (2013). Giving Adolescents a Voice? Using Videos to Represent Reproductive Health Realities of Adolescents in Tanzania. *Qualitative Social Research*. 14(3), 1-21.
- UNICEF Thailand. (2015). *Situation Analysis of Adolescent Pregnancy in Thailand*. Retrieved May 20, 2017, from <https://www.unicef.org/thailand/media/1126/file/Situation Analysis of Adolescent Pregnancy in Thailand.pdf>
- WHO. (2018). *Adolescent pregnancy*. Retrieved May 20, 2017, from <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-pregnancy>